

M. PAULI JUUSTEN,
EPISC. QUONDAM AB.
CHRONICON EPISCOPORUM
FINLANDENSIUM,
ANNOTATIONIBUS ET SYLLOGE MONU-
MENTORUM ILLUSTRATUM.

CUJUS
PARTICULAM XXXI,

CONS. FAC. PHILOS. R. ACAD. ABOËNSIS,
PRÆSIDE

M. HENRICO GABRIELE
PORTHAN,

ELOQV. PROFESSORE REG. ET ORD. R. ACAD. LITT. HUMAN.
HIST. ET ANTIQVITT. MEMBRO,

Publicæ bonorum censuræ submittit
AUGUSTUS FREMLING,
Stipend. Wablianus, Ostrob.

IN AUDITORIO MAJORI die XI DECEMB.
A. MDCCXCIII,

Horis ante meridiem consvetis.

ABOË, Typis FRENCKELLIANIS.

31.

THESES RESPONDENTIS.

Thes. I.

Historiæ maximum esse in Philosophia, imprimis Morali, usum, res est manifesta. Sed nec exiguum ex Philosophiæ ope Historia fructum vicislim percipit.

Thes. II. Philosophiæ autem in Historia tractanda usus licet multiplex sit, maxime tamen in factorum veritate examinanda & causis consiliorum explorandis, sese exferit.

Thes. III. In quo tamen utroque negotio peragendo cavendum, ne vel ratiociniis vel conjecturis nimis indulgeamus. Imprimis hypotheses in Historia, ut in Scientia Naturali, ad explicanda quidem phænomena adhiberi utiliter possunt, sed ad illas stabiliendas hæc cupide accommodari atque detorqueri minime debent.

Thes. IV. Itaque in factorum veritate exquirenda & demonstranda, prima Historici, ut Physici, versari cura debet. Quare sine prævio testium & monumentorum examine diligenti, Historiæ ædificium condi firmum atque utile haud potest.

Thes. V. Deinde autem philosophiæ accedente auxilio, ita demum excoli Historia potest, ut maturum atque uberem vitæ humanæ fructum exhibeat.

Thes. VI. Ad quod tamen consilium adjuvandum, orationis eximiam facultatem scriptori adjumentum haud leve conferre, certissimum est.

Thes. VII. Recte HORATIUS cecinit: *Insani sapiens nomen ferat, æquus iniqui, Ultra quam satis est virtutem si petit ipsam.*

Thes. VIII. Bene monet CICERO: in deligendo genere vitæ, & naturæ nostræ rationem esse habendam & fortunæ; sed naturæ tamen magis.

)

(

“*Bidz* Legifer Suderfindie; *Johannes Olaffson* de Karis-
 “*kylå*; *Jacobus Persson* de Pidkala, Legifer; *Johan Kyle*
 “*Advocatus castri*; *Canutus Bidz* (438).—*Proconsules, Con-*
 “*sules, Cives & Burgenses*: *Jacobus Freese* ProConsul, *Al-*
 “*bertus Nyendorp* Proconsul, *Henricus Buskeman* Proconsul,
 “*Fredericus Freese* civis, *Johannes Kortzbagen* Consul, *Ber-*
 “*nardus Grothe* Consul, *Branderus Lampen* Consul, *Gerla-*
 “*cius Flicke* civis, *Andreas Munck* Proconsul.”

Licet autem negare haud velimus, a.o demum 1449
 hanc Fratritatem fuisse solenniter constitutam; tamen
 prius de illa instituenda fuisse consilia agitata, saltem Alta-
 re ejus antea jam exstitisse, ex donatis huic, anno præ-
 cedente 1448, prædiis elucet; quarum rerum fidem mo-
 numenta faciunt supra (p. 456, not. 402) allata (439).

*** De illustri viro *Nicolao Lydekini*, quem *Capitaneum*
Castri Aboënsis Auctor noster appellat (440), alias quidem
 diximus (441); sed ob sua familiæque suæ merita in Ecclesiam
 Aboënsis singularia, præeunte Auctore, quædam hoc et-
 iam loco addenda putavimus. *Clauus Lydekeson* in mo-
 numentis Svecica exaratis lingua vocatur; quod nomen
 suum cum Latine *Nicolaus* & hic & alibi a veteribus (cf.

P p

su-

(438) De plerisque horum infra quædam adferentur.

(439) In Fragmento *Palmshöldiano* doceri quidem videtur, *Fratritatem*
 quoque *Clericorum* fuisse ab Episcopo *Magno* institutam (ver-
 ba habent: “*Hic fratritatem trium regum & Clericorum* instituit”);
 sed ejus nullam licuit aliam reperire memoriam. Fortasse vocabulum
 aliquod (chorum l. altare?) excidit ante voc. *trium* aut *clericorum*?

(440) RHYZELIUS minus commode vertit *Slottslofwen* i *Åbo*.

(441) Vid. *Tidn. utg. af et Sällst.* i *Åbo* a. 1785 *Bih.* p. 191 sq.
 ubi inter Præfectos Castro Aboënsi (ejusque ditioni) commemoratur,

supra p. 419 not. 373) efferatur, patet falsos esse qui (ex ignorantia veteris moris) & hunc & Flemingianæ gentis in Finlandia satorem (*Clavus Fleming*) *Claudium* vocant (*Claes* pro *Nils* vel *Niclas*): cfr. supra p. 414 not. 370. Quî error, leviuscululus ille quidem, late serpsit (442). Filium fuisse *Lyderi de Kyrn*, Præfecti olim Finlandensis, (de quo vid. *Folia Hebdom. Aboënsia* citata, p. 180) nonnulli Genealogi nostri autumant (443); nescio quibus fulti argumentis? (444). *MESSENIUS* Germanum fuisse asserit, *naturæ*

(442) Sic filios nostri, *Henricum & Arvidum Claudii* (*Henric Claesson & Arvid Claesson*) vocat Nobiliss. UGGLA (*Swea Rikes Råds-Längb.* 3 Afdeln. p. 57 N.º 557 & 559); Nob. tamen v. *STIERNMAN* (*Höfd. Minne*, II Del. V B. 3. C.) de nostro recte habet: "*Nicolaus Lydikson* eller *Clavus Lydhekeson Diekn*". Vid. *Tidn. utg. af et Sällskap i Åbo*, l. c.

(443) v. *STIERNMAN* l. c. & Schema Geneal. ab Anonymo conditum MS. ejus supra mentionem fecimus (p. 221 not. 97). De *Lydero* autem illo (utrum idem nomen sit ac *Lydheke*, nec ne? haud dixerim) quod ibidem affirmat v. *STIERNMAN*, regnante demum *Erico* Pomerano eum in Sveciam venisse, falsum esse, debuerat ipse videre, qui l. c. C. 2 (*Tidn. utg. af et Sällskap i Åbo* l. c. p. 180) affirmaverat, eundem *Lyderum* sese *Advocatum Finlandiæ* appellasse in literis, quibus a. 1315 (toto seculo ante *Ericum* Regem!) *Örebrogicæ prædium suum Ekeby* Abbatissæ monasterii *Riseberga* permutationis jure concessit! Probabilius disputatur, eum tempore Ducis *Erici* de regno cum fratre *R. Birgero* contendente, in Sveciam venisse; a cujus Ducis stetit partibus, atque inter XII Equites fuisse, qui a. 1307 pro *partionis Motorpensis* servanda fide, cum eodem Duce ac fratre suo *Walde-maro* sponderent, docet Nobil. *LAGERBRING* (*Swea Rikes Hist.* III. D. I C. 20 §.). Cfr. supra p. 221, not. 97.

(444) Ad insignium gentilitiorum similitudinem, quibus *Lyderus* ille & noster *Nicolaus Lydechini* usi sunt, si argumenti loco (non illius semper firmissimi!) provocas, nec illa forsitan maxima fuit? *Lyderi* autem insignia quomodo describat v. *STIERNMAN*, supra audivimus (p. 221 not. 97). De *Nicolao* nostro idem dicit: (l. c. p. 191) "*Edr- de i wapen en röd Engel med et svart Drubusund i hvitt fält*". In

tum apud Westphalos in ditone Monasteriensi (445). Omnes cognomine *Diekne* (i. *Diekn*, *Diägn*, *Diegn*, *Degne*) fuisse appellatum, idque ad posteros quoque suos propagasse, testantur, (446), (quibus tamen an solis adhaerit, haud dicam?) (447), magna olim auctoritate & splen-

P p 2

que, qui conferendi opportunitatem habent, accuratius inquirent. Sed cum post a. 1322 *Lyderi* illius (qui a. 1307 jam vir fuit mature ætatis) mentio nulla in præcis monumentis sit reperia, noster autem *Nicolaus* a. 1334 adhuc *Capitanens* vocetur *Castris Aboënsis*, fraterque suus *Benedictus Lydechini* etiam a. 1460 in vivis esset; hos illius fuisse filios, non facile credas! Probabile tamen est, eos non advenas fuisse, sed hic in Finlandia natos? quod magis etiam probabitur, si *generi* (mina maga) quos in adductis supra (p. 453 not.) literis noster enumerat, *affines* sui (*Swägrar*), quomodo iis temporibus hoc vocabulum sæpe usurpatur (cfr. supra p. 429 not.) fuisse putandi sint? De qua re nos nihil affirmamus.

(445) *Theatr. Nobilit. Svec.* p. 58. Quod si verum est, diu ante a. 1195 huc venerit oportet; quo anno *Judex* jam fuisse reperitur *Territorialis Tavastiæ*: vid. supra p. 416 not. (371).

(446) *Causam nominis*, ut antea fassi sumus, ignoramus; quo noster sæpe, sed frater suus aut filii nunquam, in vetustis monumentis, appellantur.

(447) *Nimis multi sunt*, qui hoc eodem cognomine olim conspici fuerunt, quam ut ad eandem omnes pertinuisse stirpem, credere liceat: quorum alios alia quoque insignia gentilitia haud raro gestasse, reperimus. Cfr. v. *STIERNMAN Höfd. Minne* I D. p. 78, 126, 128, 139, 162, 170, 211, 224, 357; in cuius operis P. II MS. præterea nominantur *Henr. Diekn* *Under-Lagman* i *Medelpad* 1374; *Jöns Diekn* *Konungsfogde öfver Helsingland* 1343; *Nils Diekn* *Lagman* i *Wästerbotten* 1489, & alius *Underlagman* i *Medelpad* 1628; *Olof Diekn* *Lagman* å *Bo Jönsfons vägnar öfver Norre Finland och Åland* 1381 (de quo supra p. 413 sq. not. 370, quemque eundem putes de quo loquitur *Nob. LAGERBRING Sw. N. Hist.* III Del. 10 C. 4 S. p. 784); *Petar Diäkn* *Underlagman* i *Westergöthland* 1309 (söm var död 1406, och efterlämnade en son *Nilis Petärs son*), & alius *Peter Diäkn* *Foghot oppa Wordberg* 1403, 33, 37. Quibus addere ex nostris monumentis possumus *Nicolaum Diägn*

splendore magnisque opibus in Finlandia nostra elaros

de *Mäskyalum* a. 1329 inter testes emtionis-venditionis in Tava-
ria componentem (Registr. Eccles. Ab. Fol. 150); *Jacobus Diägn*, qui
prædia a. 1343-48 Ecclesiæ Aboënsi donavit (ib. Fol. 123 & 23); *Lau-
ris Dyäkn* 1385, *Lauris Dighue* 1410 (ib. F. 129 & 110); *Jeppe
Diäkn*, (hederlik man), cui Johannes Petri, Canonicus Aboënsis præ-
dium suum Heinis, a Capitulo Aboënsi emtum, a. 1375 vendidit (ib.
Fol. 107), & de quo supra p. 415 quædam diximus. Hunc eundem
fuisse, qui in literis sequentibus *Jacobum Abrahami Militem* se vo-
cat, verisimile videatur? quas quia breves sunt, subjungimus: "Thet see
"allom mannom witherlikit, at iak *Jacob Abramson*, Rydder, kån-
"nes vppenbarlika, at iak for manghom aröm vplot ok gaff Olaff An-
"dersson ok hans arffwoin myth godz Heynis j Rymitte fokn met till-
"aghum till åverdeliko ågho, thet iak rätthlika ok rådhelika köpte aff
"Domherromen ok aff Capitulo (vid) Domkirkione j Abo for myna
"redha päningha, ther iak redhelika thöm bettholadhe epther therä vil-
"ia, thöm till vilia ok til nöghia: huilket godz Heynis ther Biscop
"Hannus Gudh hans siäll haffui, ok Capitulum j Abo, rätthlika met
"Prätho köpe wnno ok forwarffuo, thet år mik vitherlikt, epter thy the
"breff vthwisa therpa giffuin årå, ther iak Olaff Andersson ther opa
"antvardat haffuer. Scriffuit j Råskom, areno epther Gudz byrdh MCDV,
"Sunnadaghen nåst epter Pingxdaga dagh, vnder myth incigle till stad:
"festilse ok til rättha beuisning, ther iak fore thetta breff hength haff-
"uer &c." (ib. Fol. 101). Nempe cum sese prædium illud a Capitulo
Aboënsi emisse testetur, quod Capitulares *Johanni Petri* vendiderant,
qui jus suum mox in honorabilem virum *Jeppe Diekn* trantulit; de
eodem viro litteras utrasque agere existimes? Neque nomen, *Jeppe*
vel *Jacobus*, abnuit. Posteriora viri fata, & quid Revaliæ egerit, pla-
ne ignoramus. Si autem hæc adoptetur conjectura, illum *Jeppe Diäkn*,
Vicar. Legiferum Olandiæ &c. de quo Nob. v. STJERNMAN Höfd, Minne
P. I p. 139 loquitur, alium a nostro fuisse, statuendum forte erit? Sed
pergimus viros enumerare, cognomento *Diekn*, in nostris monumentis
insignitos. Tales igitur porro sunt: *Jonas Diekn*, qui a. 1410 loco
Legiferi *Nicolai (Clauus) Fleming* jus dixit (cfr. supra p. 416 not. 370),
atque sive idem sive alius *Jons Degn* (*Jons Degn aff Berna*), & *Jo-
nis Diekn aff Bambodha*, nec non *Olaff Degn aff Brambodha*, qui, ille
a. 1464 inter *Judicii Territorialis*, hic a. 1472 inter *Judicii Regii* As-
sessores comparent (ib. Fol. 125, 232 & 138); *Magnus Diäkn* qui a. 1407
inter *Assessores Judicii Regii*, & a. 1416 ut vir majoris auctoritatis

)

481

(

ros (448), quorum jam stirps interiit. Noster, ut ex
P p 3 mo-

commemoratur (Ib. Fol. 140 & 337), quique a. 1410 Alandia praesuit (Ib. Fol. 273, cfr. supra p. 417 sq. not. 371); *Biörn Diegn* qui a. 1422 ut vir non levis dignitatis nominatur (Ib. Fol. 147); *Waldemar Diegn*, quem Judicis Territorialis in Tavastia munus a. 1415 & 1423 administrasse, a. 1411 (cfr. supra p. 420) & 1420 Castro Tavastenburgensi Praefectum fuisse, reperimus (Ib. Fol. 166, 233 & 134); *Haquon Diegn* Ib. Fol. 133); *Martinus Diekn* Armiger (a Vapn), qui a. 1423, una cum uxore sua *Christina Eskilli* (Christina Etkilsdotter) partem suam praedii Rungo in Pikis Episcopo *Magno Tavast* vendidit, inter cuius facti testes compareret etiam *Magnus Diekn*, (Ib. Fol. 230): sive illum sive alium *Martinum Diekn* adhuc a. 1445 vixisse, alibi discimus (Ib. Fol. 158.) Quae collegimus, ut Genealogis nostris aliquam fortassis opem subministrarent.

(448) Schema Geneal. (de quo commemoravimus) familiae hujus, non modo duos, ut supra (p. 221 not. 97) significavimus, *Nicolao* nostro fratres tribuit natu majores, *Biörn Diekne* (eundem forte quem nuper nominavimus) & *Bo Diekne* (de quo nihil rescire nobis licuit), sed fratri etiam suo natu minori *Benedicto* filium, *Lydiike Bengtsjon* (itidem nobis prorsus ignotum) assignat. Praeter filios autem *Nicolai* nostri fama illustres *Arvidum* (quem natu majorem facit) & *Henricum*, inter Regni Senatores cooptatos, tertium eidei idem Schema addit *Tynnis* (Dionysium?) *Clasjon* (*Nilsjon*), nobis omnino ignotum, ac sorores duas, *Annam* nuptam *Erico* (Henrico) *Bisse* majori, (gamla Herr *Eric Bisse*) cui filium *Conradum*, postea Episcopum [cum suis fratribus *Erico* (Henrico) minore, (unge *Eric Bisse* til *Wif*) & *Claudio*] peperit, & *Catharinam* nuptam *Henrico Olai Horn* de *Awinne*; quam etiam *MESSENIUS* l. c. (p. 58) *Nicolae* nostri (quem *Claudium* vocat) fuisse fili in dicit, sed postea (p. 102) eandem fuisse uxorem *Jacobi Kurck* matremque Episcopi *Arvidi*, significat, sive in nomine errans, sive sororem nostri cum filia confundens? Ex litteris quidem supra (p. 453) allatis patet, *Nicolae* nostrum nomine vel generi vel affinis (nina maga) utrumque & *Henricum Olai* & *Jacobum Kurck* (*Jeppe Korke*) simul appellat, aequae ac *Henricum Bitz*, ac praeterea *Henricum Swerdh* (Armigerum, quem inter Regni Senatores recenset *Nobil. UGGLA* l. c. p. 41 N. 493, a. 1435, 1436) nec non *Jonis Olafsson* (fratrem Episcopi *cai Tavast*, cfr. supra p. 423 not. 379, p. 429 not. 388, & p. 431 not. 390), cujus uxoris nomen *Martha* proditur in lite-

monumentis vetustis discimus, anno jam 1390 *Judex*
fuit

ris *Benedicti Lydekeson & Henrici Clausson* communibus (quibus *sororem suam* appellant,) in *Reg. Eccles. Ab.* Fol. 218 servatis (cfr. supra p. 423 not. 379 & p. 431 not. 390). Affermat præterea Nob. v. STIERNMAN, Legiferum Finl. *Nicolaum Fleming* filiam *Nicolai* nostri *Ceciliam* in matrimonio habuisse (vid. supra p. 416 not. 370); quibus nixus rationibus, haud dicam? Familiam itaque hanc *Dieknorum* cum illustrissimis Finlandiæ præceribus cognatione & affinitate conjunctam fuisse, ex his satis patet.

De *Benedicto Lyäkini*, *Nicolai* nostri fratre, natu (ut videtur) minore, alibi egimus (*Lidn. utg. af et Gällst. i Åbo* 1785 *Dih.* p. 220); cfr. supra p. 416 sq. not. 371; & p. 453 not. 401; ex quibus patet, eum a. 1411 Judicem fuisse Territorii *Pikisensis* (*Häradsbördinge i Västis Häråd*), sed tandem ad idem munus in superiore Satacundia administrandum transiisse; a. 1437 & sequentibus (1438 & 1439) Præfectum fuisse *Arsi* (& Provincie) *Tavasteburgensi*, cui quamdiu præfuerit nescimus. Utrum idem sit, quem inter Regni Senatores a. 1435-1438 recenset Nobil. UGGLA (l. c. p. 52 N:o 502), quemque primo illo anno (1435) Decreto Senatus de pacatione Halmstadiensi rata habenda subscripsisse docet Nob. LAGERBRING *Sw. R. Hist.* 2 *Del.* 4 *C.* 28 §. dubium videri queat, si hujus insigne gentilitium (sicut l. c. not. (x) dicit Nob. UGGLA) fuit *Anchora deorsum pendens, cum stella sex cuspidibus ostentante?* Arma enim nostrum eadem quæ patrem suum, aut non multum diversa gestasse, vel ex cognomine in adjecta parti STIERNMANNIANI operis ineditæ annotatione, ei tributo, *Örn*, colligas? vid. *Append. ad Folia Hebdom. Aboënsl.* 1783. l. c. Nihil affirmo. Uxorem suam fuisse *Walburgem Johannis* (*Walvors Jönissa dotter*), cujus gentem indicare non possum, ibidem docuimus. Nimum suum in Ecclesiam Aboënsem benignum, cujus jam supra documenta dedimus (p. 445 not. p. 455 not. 402), etiam sequentes produnt literæ, quæ eundem & fratris sui filii supervivisse, & anno adhuc 1460 vivis fuisse, & liberos reliquisse, simul docent: "For attom thetta brex hõra eller see, kennis "ok kungõr iach *Bengt Lydikkeson a Vapn*, at hw fore naghrom aarom, then tidh mine kære brodher syner, Hår *Henrik Olaff* (vitiose hoc irrepsisse credas?) "Clausson och Hår *Arnuidh Clausson, leffde*, tha gaff "iach them badhom tillamans och jamkiptis, for then stora kerligh "och venskap the mik opta och idkåligha beuiste, Gud heris siäll nadhe, eth "mith astringha gotz liggi ndes i Byrkala fokn ok kalas vidh nampa

)

483

(

fuit (*Territorialis*) *Tavastia* (supra p. 416 not. 371); unde ad idem munus in Territorio *Masköensi*, Fenniae Bo-
rea-

"*Kuliu*, meth swadana breff och vilkor, ath haffde the badhe eller na-
"ghor there liffuad mine liffue lenger, tha skule the och theris ret-
"the ärfvingiä epter them beholda for:de godz *Kuliu* til ävinnelika ä-
"gho; haffde och bade forre aff thesse värld aff fallit än jach, tha
"skulde jach haffua mith godz friit oc wmbewarat jgen och göra ther-
"aff beggis theris siell orh myna eghna hvad Gudh vilde mik werdighas
"j hoghen skiwta. Nw epter thet ath the bodhe äre aff daghom ledne
"och liggie badhe jordaähej *Helge Licame Koor j Abo Domkirkio*, j huil-
"ken Koor ävinnelichen aminnelle görs fore them som tiil thens Korens
"bestand oc wpehelde holpit haffua, och jach ostundar wara lott ta-
"gande meth them (i) thet goda j forseriffne helge licame koor görs:
"Tha haffuer jach giftuit, meth myna käre barna *jaa, fulbordl: och samtyk-*
"kio, for:de *Kullio* gotz vnder [til] for:de helge licame koor j Abo Dom-
"kirkio til ävinnelika ägho, ok sköter ok skäler for:de gotz *Kulio* vn-
"der for:de helge licame koor här aa fatte Laghmantz tinghe, j när-
"varu ärligx mantz, Her *Christiern Benktsfons, Riddare, Höfuitzman*
"pa *Abo sloth och Satagwma, Hartik Jopsons*, Lagman j Norrfin-
"nä laghfaghu, meth tesse tolf fastom och skötningha viithnom här ep-
"ter nämpnäs: *Jonis Oyriainen, Nielis Westta, Peder Laynen, Peder*
"Kakariu, *Olass Körningh, Olass Henriksfon, Olass Lewku, Peder*
"Kurinen, *Wilken Olasson, Jusse Parpan poyca, Olass Kyrälainen, och*
"Olass Tyrvompoyca. Till mere visso ok wtnisbyrd later jach ben-
"gia mith Ineigie fore thetta breff: bider jach ärlige män Herr *Cri-*
"stiern Benktsfons, Riddare, och velborens mantz *Hartik Jopsons* in-
"eigle hengiandes vnder thetta breff. Datum Abo Anno Domini
"MCDLX." *Registr. Eccles. Ab. Fol. 238.*

Filios igitur *Nicolai Lydikeson, Henricum & Arvidum Nicolai,*
& *Militis* (Riddare) fuisse, & ante a. 1460 decessisse, cum illarum literarum si-
dem faciunt, tum alia supra (p. 453 not. p. 455 sq. not. 402 & p. 476)
allata monumenta demonstrant; add. *Nobil. UGGLA* l. c. p. 57 N:o
557 & 559, cujus addubitatio (not. r.) de utriusque cognatione, simul
hinc facile evanesceat. De *Arvido Nicolai* nihil præterea scimus, si libe-
ralitatem suam in Ecclesiam Aboënsē, de qua supra, exceperis, nisi
quod uxorem suam *Ingeburgem, Domini Arvidi Benedicti (Herr Arvid*
Bengtsons dotter) ipse nominat (supra p. 456 not.). De *Henrico* au-
tem *Nicolai*, ad ea quæ alibi dicta sunt (*Lidn, utg. af et Sällst. i Åbo*

realis, administrandum transiit, cui ab a:o 1407 ad exitum usque vitæ præfuisse, vetera monumenta testantur. Interim Arcis quoque Aboënsis eique subiectæ Provinciæ Præfecturam, Rex *Ericus* (Pomeranus) illi commiserat; quam

l. c. p. 192 sqq. ubi p. 193 pro *Kaskis* apud Dn. v. STIERNMAN legi debet *Koskis*, uti & alia quædam iisdem in literis emendatione opus habent) addere adhuc licet 1:o Eundem non fuisse sepultum in Templo Nådendalensi, ut literæ ibid. adductæ significant, sed in Choro Corporis Christi Aboënsi, sicut ex testimonio patris sui nuper vidimus. Cfr. Testamentum ejus a DIJKMANNO allatum (*Antiquitt. Ecclesiast.* p. 267 sq.), ubi anni notam 1421 erroneam esse, vel ex mentione facta *Olavi Episcopi* (qui anno demum 1450 Cathedram Episcopalem ascendit), manifestum sit. Unde autem Auctor Diss. de *Coenobio Nådendal* habuerit, quæ dicit (P. I p. 126) *Henricum* nostrum, Episcopo *Magno* mortuo, mutasse consilium, & cum conjuge sua in cryptis Monasterii illius sepeliri voluisse, nescio: id quod ex aëtis quidem, quæ sequentis ævi sunt, satis constare affirmat; sed vereor ne eandem spectet literas quas STIERNMANNUS adducit, a. 1453 datas, quas allato a nobis nuper testimonio patris ac fratris sui posteriori cedere oportere, diximus. Cæterum alio errore Auctor ejusdem Dissertationis illustrem virum ibidem vocat Dominum de *Kankas* (pro *Koskis*), idque nomen detorqueri vult, satis insulse, in *Kanikas* (quasi Canonicoꝝ sedem, ad quos tamen nunquam pertinuit), cum aperte sit Fennicum (*Kangas*, *Kankas*, campus arenosus in collem leniter assurgens, Svecice *Malm*), ex situ loci desumptum. 2:o Uxorem suam *Luciam Olavi*, sororem fuisse Episcopi *Magni Tavaß*, quod vulgo asseritur, nullo hætenus argumento idoneo fuisse demonstratum, notavimus (cf. supra p. 424 not. 379 & p. 456 not.). 3:o *Judicem Territoriale* (*Härads höfvinge*) fuisse Territorii *Satakundie Inferioris*, literæ Judiciales ab eo annis 1445, 46 & 47 datæ, atque in *Registro Eccles. Ab.* Fol. 162, 164 servatæ, docent. 4:o *Legiferum Fennie Borealis* annis 1449-1458 fuisse, datæ ab eo his annis literæ Judiciales, in eodem *Registro* servatæ plures evincunt. Quo autem argumento ductus Nob. UGGLA l. c. vitam ejus ad a. usque 1462 produxerit, nescimus; anno enim jam 1460 fuisse mortuum (nisi error in numeris latet?) literæ Patris sui *Benedicti* nuper allatæ ostendunt; nec igitur a. demum 1440 Senatoriam dignitatem adeptus est; *Miles* autem (*Middare*) ab a. usque 1441 vocatur.

quam dignitatem ab a. 1411 ad 1434 nostra ei monumenta tribuunt ex quibus simul videmus, eum Judicis munus interim per alios, more illis temporibus recepto, administrasse (449). Quam gravis de cultura terrarum Finlandensium in majus provehenda, a Rege ei a. 1411 mandata fuerit cura, supra significavimus (p. 418 sq.). Uxorem suam, *Cbristinam Johannis* (*Cbristina Jonise dotter*), in literis a nobis supra (p. 452 not. 401) allatis, ipse nominat; quæ cujus gentis fuerit, ignoramus (450). Ipsum anno jam 1437 de vita migrasse, e literis discimus *Olai Andrisson Tolk* supra allatis (p. 454 not); unde errorem in numerorum nota inesse credas, cum eundem a. 1442 *Capitaneum Castri Aboënsis* vocari, Nobil. v. STIERNMAN refert (451). Sed plus satis de hoc viro diximus.

uu) Aut mendo textum nostrum hoc loco laborare, quod supra suspicati sumus (p. 20 not.), aut quod nunc magis placet, Auctorem minus commode mentem expressisse, manifestum est. Nihil certe aliud docere voluit, quam *nullam domum publicam* (*Episcopium* s. *Curiam Episcopalem*) vocat

Q q

MES-

(449) Anno jam 1405 inter Assessores Judicii Regii (*Råffe Ting*) in Borea Fennia comparet *Clavus Diäkn* (*Reg. Eccles. Ab.* Fol. 105, 106, 161); a. 1407 vocatur *Clavus Lydikason, Judex Territorialis in Borea Fennia* (*Ib.* Fol. 119, cfr. *Åbo Nya Tidn.* 1789 N:o 40); a. 1414, 1418, 1432 ejus nomine primum *Benedictus Michaelis*, deinde *Jonis Ingonis* (s. *Ingonen*) in Territorio *Maskeni* judicia habuerunt. (*Ib.* Fol. 169, 220, 221, 228); anno 1434 ejus loco *Hannus Hamborgh* Judicis munus ibidem gessit (*Ibid.* F. 220, 223), in cujus literis judicialibus Præfectus Arcis Aboënsis (*Höfuitznan pa Abo*) simul audit; qua dignitate a. jam 1411 ornatum fuisse, supra vidimus (p. 419, not. 373).

(450) Sororem conjicias fuisse *Walburgis Jonissa dotter*, quæ fratri *Nicolai* nostri *Benedicto* nupsit?

(451) Vid. *Tidn.* utg. af et *Sällsk.* i Åbo l. c. p. 191.

MESSENIUS, ante *Magni* nostri tempora, Episcopus in urbe Aboënsi habuisse, sed extra urbem (in *Korois* & *Kairis*) habitasse. Hanc ædificationem a. 1417 a *Magno* fuisse susceptam, MESSENIUS (nescio unde?) tradit, *Schond. T. X* p. 18. Inter domos illas privatas (*Curias*, ut tum loquebantur) in urbe nostra sitas, quas Ecclesiæ Cathedrali fuisse donatas, supra passim docuimus, nullas hæcenus fuisse nisi *lignæas*, vix credas? Certe illam quam a. 1426 eidem Ecclesiæ concessit *Laurentius Wammal* (l. *Wadmal*), Civis Aboënsis, his verbis ipse describit: -- "Kungör jak --- mik hæffua vplath --- Domkirkionne j Abo min "gard vidh ana liggjande, gånkan som han staar, met "Stenbms ok tråwirke, ok eenne gathubodh offwan gata, för 11 C. Englisca nobla met fulle wicth oc CXXX "mark peningar i Abooskt mynth, som nw gaar, fyra "marc swa godha som en nobil", &c. (*Reg. Eccles. Ab. Fol. 186.*)

Veterum narrationem de exstructa Aboæ a *Magno* nostro *Curia Episcopali* lapidea, ita auget RHYZELIUS (in vita nostri, p. 334), ut etiam domum novam *Consistorio habendo* dicatam ædificasse asserat, (Han lät giöra ett nytt *Consistorii-Hus* och bygga Biskopshuset af sten): quod unde didicerit, nescio.

Cum Castrum *Kuusto* pro majori parte erexisse, Auctor adjicit; non male MESSENIUS (l. c. T. X p. 19, ad a. 1431, quem ex conjectura huic operi assignat) hanc *Magni* nostri laudem: ita explicat, ut doceat illum *pluribus & elatioribus elegantioribusque castrum ædificiis adauxisse*. (Cfr. quæ diximus supra p. 465).

v v) De primis Coenobii *Nådendalensis* initiis, supra jam disputavimus (p. 450 sqq.), Auctoresque unde petere plura liceret,

ceret, simul indicavimus. Quibus adde Diss. M. PETRI EIM-
GREN (Præf. Cel. BILMARK hic Aboæ a. 1775 ed) *Anale-
ta quædam Historiæ Coenobii Nådendalensis in Finlandia
exhibentem*. Quod autem, cum Monialium Wadstenensium
primam ad has oras translationem, tum Monasterii iis
in Valle Gratix exstructi laudem, *Magno* nostro totam
Auctor tribuit, licet & alios Regni Proceres & Regem
Christophorum ad illud adjuvandum consilium haud pa-
rum contulisse constet; ita explicari debet, ut noster ejus &
præcipuus auctor & effector merito habeatur, qui sua diligen-
tia, auctoritate, opibus, atque etiam pecunia, maxime
illud promoverit. Cui sententiæ, & Literæ Regiæ favent, a-
pud Dn. RANCKEN l. c. legendæ, & ordo beneficiorum ab
hoc Episcopo in idem Coenobium collatorum (quorum
seriem Auctor noster persequitur) confirmandæ copiose
inservit. His igitur diligentius explicandis ut immore-
mur, minus esse necessarium existimamus.

z z) Hujus rei nulla alia, quantum scimus, præter
hanc Auctoris nostri narrationem, superest memoria.
Neque igitur consilium Coenobitarum, neque causas con-
tumaciæ suæ, neque materiam litis præcipuam, nos co-
gnoscere, fatemur. Immunitatem quandam ab auctori-
tate Episcopi, affectasse videntur? Quam late vero exten-
dere jura sua voluerint, definire non licet. Audaces au-
tem fuisse jurium suorum, non modo verorum sed et-
iam prætenforum assertores, ex literis etiam quodammo-
do colligas subjunctis (452), quæ docent, controversiam
illis cum eodem Episcopo *Olavo*, cum Præpositus adhuc
Q q 2 esset

(452) "For alle the thetta breff höra eller see, kennis och kwn-
"gör jak *Henrich Clausson*, Riddare, Lagman j Nor-Fynne Lagfagw,
"at then tiid jag Lagmanz ting hiolt met almogen j Refo sokn, Bir-
"gela by, närvarandom beskedeligom mannom, *Peder Karpalainen Hä-*

effet Aboënsis, de limitibus prædiorum suorum, a Coenobii parte iniquam, intercessisse.

yy) De concessio a R. Magno Erici, Monasterio Paradis jure Patronatus in Ecclesiam Borgo (cum suis Capellis Sib-

radshöfdinge j Maske Häredhe, Johan Flåming och flerom godhom
 mannom, kerde hederligen herre Mester Olaff Magni, Domproast j
 Abo, til Nisse Hannusson, Nådendals Clostheris systeman, ath for:de clo-
 sters landboo i Montiikala oc thom gozom ther omkring haffde for-
 huggit hans timberskoogh och met valde afffört takadh timber oc
 brandvidh aff hans skoghom i Lolala och Kaupila. Til huilket Nisse
 Hannusson swaradhe, at for:de Montiskala gardh och the clostherena
 godz ther omkring skuldhe vara lothtagande j thöm skoghom; och epter
 thet han ther til enghin beuisning haffde, hwasse breff eller listuandes
 vitne, tha sköth jak thetta ärendeth til the tollf i nempdena satho, --
 The vitnadhe, ransakade och skulu epter swäria tha edzbert vardher,
 om noghon vil aff them edh haffua, at for:da skogha Domproasten
 omtalar, liggia innan Lolala och Kaupila boolstadha, skel och raar;
 och kunde Nisse Hannusson ey beuifa eller noghorannar, at Jons Inghonen,
 som for:da Montiskala gard oc the androm gooz saaldhe vnder clostret,
 haffde nokot fangit met noghra lagliga fångo, innan for:da Domproa-
 stens boolstadha, skel oc raar; och inghen moth nempdena vedhia vil-
 dhe: Thy dömpde jak for:de Domproastenom sina skoga frii oc the
 Clostherens landboo, honum völdait giort haffdo saka til XL marker
 och skadhan ather, met famio eller soornom eedhe, jnnan VII vikur,
 vidh VI marker for myn dom. -- Giffuit och scriffuit j Reso Lögerdaghen
 nest fore Dominicam Inycc vit, Aarom epter Gudz byrdh MCDXLIX, un-
 dher mith Incigle". *Registr. Eccles. Ab.* Fol. 262. Hasc literas, diligen-
 tius a nobis nondum perlectas cum de primis Claustrj Nådendalensis conuen-
 di moliminibus supra disputarem (p. 449 sq.), vel ideo hic afferendas
 putavimus, quod contra ac tum videbatur, prædium ab Johanne In-
 genis, Episcopo Capituloque Aboënsi in usum Claustrj S. Annæ in Reso
 venditum (hæc conditione, ut nisi illud claustrum incoluine stabileque
 mansurum esset, prædium Altari S. Annæ in Ecclesia Aboënsi cederet)
 revera Monasterio Nådendalensi acquisitum fuerit (sc. de Montiskala, non
 de Mettelå, agebatur!); unde sequi putes, idem Monasterium quod de-
 inde Nådendal appellabatur, primum S. Annæ dictum, aut hoc cum
 illo conjunctum fuisse? cfr. RHYZELII *Monasteriol.* p. 291 sq. Valde

Sibbo & Perno), quod jus tam longam atque acrem inter Episcopos Aboenses & Fratres Padisenses litem peperit, ex professo alibi (453) egimus; cfr. etiam dicta supra p. 305-311: ad quæ igitur Lectorem remisisse, hoc loco sufficiat. Præcipua autem ad hanc causam pertinentia monumenta, infra in *Sylloge* dabimus.

Quomodo ex dictarum *Ecclesiarum censibus Missa Aurora in Ecclesia Aboensi perpetuata* ab Episcopo nostro fuerit, supra explicuimus (p. 404 not. 358); licet non clarissime tamen pateat, quinam *census* (reditus ex istis ecclesiis) inprimis hic intelligantur? Partem credas eorum fuisse, qui ad Curatum loci pertinebant?

Cæterum Monachos *Padisenses* cum incolis littoris oppositi *Nylandensis* alias quoque commercium habuisse, vel prædia indicant, quæ in Parœciis *Kyrkflått* & *Ingo* possedisse, atque a. 1407 Equiti (s. Militi) *Thordoni Bonde* 80 Marcis Rigenfis monetæ vendidisse, leguntur (454).

Q q 3

z z) Quot

est hæc res obscura atque turbida; ut ex collata RHYZELII cum nostra disputatione (supra p. 439 sq.) satis patet! Num non nisi idem claustrum fuit, quod primum Ordini *Prædicatorum* consecrare Procere Finlandiæ optaverant, sed quod deinde *Brigittino* illi potius offerre, placuit? quodque initio *S. Annæ* appellabatur, variisque prædiis dotabatur, loco interim suo primum in *Karinkylä* parœciæ *Majku*, deinde in *Reso*, tum in *Stenberg*, porro in *Helgâ*, ac tandem in *Aylos* delecto atque varie mutato? Cfr. RHYZELIUS l. c. p. 201-214; MESSENIUS *Schond.* T. X. p. 18, 19; & *Chron. Rhythmic. Finl.* p. 34, 35, 36; RANCKEN l. c. p. 11-17, 22 sq. *Cænobium* certe *Nådendalense*, S. Johanni Baptistæ, *S. Annæ* & *S. Birgittæ* præcipue dicatum fuisse, constat.

(453) *Tidningar utgifne af et Sällskap i Åbo* a. 1785, Bihang p. 94-III.

(454) Vid. Nobil. LAGERBRING *Sw. R. Hist.* III Del. X © 15 & p. 811; EJUSD. *Saml. af handl. i Sw. Hist.* 2 Del. p. 183 sq

)

388

(

zz) Quot voluminibus, quibusque & quanti pretii libris, hæc constiterit collectio, definire non valemus; ac deo omnia ejus perierunt vestigia! Ex *Hemmingiani* tamen illius penus comparatione, ulque temporis, conjectura de literaria hac gaza fieri quodammodo potest. Cfr. supra p. 257, & *Hist. nostra Bibliothecæ R. Acad. Aboënsis* p. 15 sq. *Juris* libros, qui hic laudantur, ad *Jus Canonicum* pertinuisse, facile intelligitur. Cæterum egregiam de religione & literis bene merendi propensionem, in utroque Episcopo hæc cura demonstrat; nec parvo vel usui vel ornamento Ecclesiæ Cathedralis eam inservisse, existimandum est. Quod vero libros hosce *Venetis* Episcopum nostrum comparasse (una cum indumentis aliisque clenodiis Ecclesiæ) *MESSENIUS* dicit (*Chron. Episc.* in vita nostri), ex minus diligenter perlecto Auctoris nostri textu, factum esse patet: concinit pro more *RHYZELIUS*, atque *sua pecunia* Episcopum omnia coëmisse, ex ingenio addit.

aa) Hæc *Indumenta & Clenodia* Ecclesiæ, diversa ab iis erant quæ capellæ Corporis Christi, a se conditæ, Episcopum nostrum donasse, Auctor supra docuerat (cfr. p. 436 not. 393); affluentioreque jam fortuna fuisse usam, luculenter demonstrant, quæ tam pretiosam ex *Auro & Argento* supellectilem sibi comparare valeret. Sed hæc omnia vis hostilis dudum abstulit! Quod *caput & brachia b. Henrici argentea facta* fuisse, Auctor noster narrat, id ita interpretatur *MESSENIUS*, ut argenteam ei fieri curasse *statuam*, Episcopum *Magnum* asserat (455); neicio quam vere

& v. *STIERNMAN* Höfd. *Minne* 2 Del, IX B. I C. (Lidningar utgifne af et Sällskap i Åbo 1. c. p. 232.).

(455) *Schond.* T. p. 19 ad a. 1427; iu *Chron. Rhythmic. Finl.* suo modo canit; Sancte *Hindriks* han (Ep. *Magnum*) göra låt Rostellga rått

vere? Cum enim nonnisi *Capitis & brachiorum* mentionem Auctor faciat, potius argento eadem inclusa tantum fuisse (infattade), significare voluisse, credas? Qua probata explicatione, dubium suboriri poterit, annon cum argenteis laminis quibus inclusa erant, ipsa etiam brachia ab hostibus ablata fuerint aut fracta atque abjecta, (a sacrilegis enim his prædonibus, neque sanctis rebus venerationem exhibitam, nec feram avaritiam a superstitione temporis coercitam fuisse, constat); adeo ut quod hodieque servatur brachium Sancti, viridi colore inductum, alterius viri venerandi (fortassis b. *Hemmini*, una cum reliquiario cui impositum habetur?) sit existimandum? Cfr. supra dicta p. 159 sq. not. 12.

Euangelizare atque *Epistolare* hujusmodi, & singulari scripta diligentia, & argento, ut noster dicit ornata, quanti hoc tempore pretii fuerint, eruditos non latet. Supra vidimus (p. 432, not.), Ecclesiam Wirmoëntem pro uno exemplo *Legendarii* Episcopo nostro prædium *Kintickala* dedisse. In alio monumento de eodem Episcopo legimus: "Han bereddhe Domkirkionne *twa messa böker meth notbom*; en war soldh" (nomine Ecclesiæ Cathedralis) "til Loymeioki kirkio, ok Hår *Remar* som tha Yconomus var, bar op aff Loymeioki Kirkio *LXXX marc redbe pe-ningar for bona*, ok the andra år j Domkirkionne, *så godb som C marc*". Habetur hoc testimonium, in Literis Capitali Aboënsis, ex *Reg. Eccles. Ab.* Fol. 235 in *Fol. Hebbom. Ab. (Åbo Nya Tidningar)* a. 1789 N:o 42 exscriptis ac editis. Respondebant autem iis temporibus *Marcæ pecuniæ Aboënsis IV cum dimidia, Nobili Anglicano, & mar-*

såf belåt. P. 34. In *Chronico* tamen *Episcoporum* ab Auctoris nostri verbis non discedit.

marcæ X uni Libræ argenti puri (en lödig mark silfver); unde ingens talium librorum pretium satis apparet.

bb b) De auctoritate & meritis Episcopi nostri *Politicis*, non immerito Auctorem præclare sentire, & quæ attulit ejus rei argumenta, & communis monumentorum atque scriptorum veterum consensus, confirmant. Præter muneris igitur sui splendorem (quo nomine & locum in Senatu Regni præcipuum, & inter omnes Finlandiæ Proceres atque Magistratus primum, tuëbatur), atque familiæ, cognationis & affinitatum opes ac præsidia, virtutum quoque & meritorum suorum commendatione plurimum potuit. Qua auctoritate non abusum fuisse, sed ad pacem & salutem patriæ tutandam constanter usum, summæ justissimæque laudi tribui debere, merito censetur.

De fide sua in Regem *Ericum* supra commemoravimus (p. 406). Nec R. *Christophoro* displicuisse reperimus. A Rege etiam *Carolo* magni factum, non modo Auctor noster testatur, sed alia quoque rerum documenta fidem faciunt.

Non modo ejus Coronationi (adeoque sine dubio etiam in Regem electioni) a. 1448 adfuisse (456) constat, sed biennio quoque post consiliis eum impigre adjuvisse; unde Auctor noster scribit: *licet senio gravi confectus* (annum enim ætatis agebat 92 aut 93) *quasi (fere) invitus extra diæcesin propter varia negotia expedienda - in*
Re.

(456) Vid. Nobil. LAGERBRING Sw. N. Hist. IV D. 7 C. 23 §. & 8 C. 2. §. Cum ad Comitæ Regis eligendi causa præcipue convocata, omnes Episcopi cum reliquis proceribus convenissent, nosterque die 29 Junii Coronationi adfuisse reperiatur; dubium non est, quin Electioni quoque, die ejusdem mensis 20 factæ, jure suo usus, interfuerit.